

РАЗДЕЛ ПЪРВИ
СПАСИТЕЛНИЯТ ПРОМИСЪЛ
НА ТАЙНСТВОТА

1076 В деня на Петдесетница, чрез изливането на Светия Дух, Църквата се откри на света¹. С дара на Духа започва едно ново време в „раздаването на Тайната“: времето на Църквата, през което Христос се явява, прави действително присъстващо и съобщава Своето спасително дело чрез литургията на Църквата, „докле дойде Той” (1 Кор. 11, 26). През времето на Църквата Христос живее в Своята Църква и действа заедно с нея по нов начин, присъщ на това ново време. Той действа чрез тайнствата. В общото Предание на Изтока и Запада това се нарича „сакраментална икономѐя“ (спасителен промисъл на тайнствата), която се състои в съобщаването (или „раздаването“) на плодовете на Пасхалната Тайна на Христос в богослужението, или „сакраменталната“ литургия на Църквата.

Ето защо е важно най-напред да изясним това „сакраментално раздаване“ (*глава първа*). Така ще се проявят по-ярко природата и същностните черти на литургичното свещенодействие (*глава втора*).

¹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 6: AAS 56 (1964) 100; Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 6.

ГЛАВА ПЪРВА
ПАСХАЛНАТА ТАЙНА ВЪВ ВРЕМЕТО НА ЦЪРКВАТА

Член 1
ЛИТУРГИЯТА – ДЕЛО НА ПРЕСВЕТАТА ТРОИЦА

I. Отец – Извор и завършек на литургията

1077 „Благословен да бъде Бог и Отец на Господа нашего Иисуса Христа, Който ни благослови в Христа с всяко духовно благословение от небесата, както и ни избра чрез Него, преди да се свят създаде, за да бъдем свети и непорочни пред Него с любов, както предопредели да ни осинови за Себе Си чрез Иисуса Христа, по благоволение на Своята воля, за да бъде хвалена славата на Неговата благодат, с която Той ни е облагодетелствал чрез Своя възлюбен Син“ (Еф. 1, 3-6). 492

1078 Благословието е божествено действие, което дава живот. Негов източник е Отец. Божието благословение е едновременно слово и дар (*bene-dictio*, εὖ-λογία). Приложен към човека, този израз означава обожаване и себеотдаване на Създателя в действието на благодатите. 2626

1079 От началото до свършека на времената всяко дело на Бога е *благословение*. От литургичната поема на първото сътворение до химните на небесния Йерусалим вдъхновените автори провъзгласяват спасителния замисъл като едно безкрайно божествено благословение.

1080 Още в началото Бог благославя живите същества, особено мъжа и жената. Заветът с Ной и с всички одушевени същества подновява това благословение за плодovitост въпреки греха на човека, заради когото земята бе „прокълната“. Но от Авраам насетне божественото благословение прониква в човешката история, която бе тръгнала към смъртта, за да я възвърне към живота, към своя извор: чрез вярата на „бащата на вярващите“, който приема благословието, започва историята на спасението.

1081 Божествените благословения се проявяват в удивителни и спасителни събития: раждането на Исаак, Изходът от Египет (Пасха и Изход), дарът на Обетованата земя, избирането на Давид, присъствието на Бога в храма, пречистващото заточение и завръщането на „малкия остатък“. Законът, пророците и Псалмите, които съставят литургията на избрания народ, едновременно напомнят божествените благословения и им отговарят с благословения на прослава и благодарност.

1082 В литургията на Църквата божественото благословение е напълно открито и дадено: Отец бива познат и обожаван като източник и завършек на всички благословения на сътворението и спасението; в Своето въплътено Слово, умряло и възкръснало за нас, Той ни изпълва със Своите благословения и чрез Него излива в нашите сърца дара, който съдържа всички дарове: Светия Дух.

- 2627 1083 Сега разбираме двойния смисъл на християнската литургия като отговор на вярата и любовта спрямо „духовните благословения“, с които Отец ни удостоява. От една страна, Църквата, единена със своя Господ и под действието на Светия Дух², благославя Отца „за неизказания Негов дар“ (2 Кор. 9, 15) чрез обожаване, прослава и благодарение. От друга страна, до изпълването на Божия замисъл Църквата не престава да поднася на Отец „приношението на своите собствени дарове“ и да Го моли да изпрати Светия Дух върху тези дарове, върху самата нея, вярващите и целия свят, та чрез приобщаването ни в смъртта и възкресението на Исуса Христа и чрез силата на Светия Дух тези божествени благословения да донесат плодове на живота, „за да бъде хвалена славата на Неговата благодат“ (Ефес. 1, 6).
- 1360

II. Делото на Христос в литургията

ПРОСЛАВЕНИЙТ ХРИСТОС...

- 662 1084 „Седнал отдясно на Отца“ и като излива Светия Дух в Своето Тяло, което е Църквата, Христос действа чрез тайнствата, установени от Него, за да раздава Своята благодат. Тайнствата са осезаеми знаци (думи и действия), достъпни за настоящата ни човешка природа. Те пресъздават действено благодатта, чиито знаци са благодарение на действието на Христос и силата на Светия Дух.
- 1127

² Вж. Лук. 10, 21.

1085 Литургията на Църквата Христос означава и осъществява главно своята Пасхална Тайна. През времето на земния Си живот Исус известява с учението Си и предвестява с действията Си Своята Пасхална Тайна. Когато настъпва Неговият час³, Той преживява единственото събитие на историята, което не преминава: Исус умира, бива погребан, възкръсва измежду мъртвите и сяда отдясно на Отца „веднъж завинаги“ (Рим. 6, 10; Евр. 7, 27; 9, 12). Събитието, станало в нашата история, е реално, но и уникално: всички други събития на историята идват веднъж и след това отминават, погълнати от миналото. Пасхалната Тайна обаче не може да остане само в миналото, защото чрез Своята смърт Христос унищожи смъртта. И всичко, което Христос е и което направи и изстрада за всички хора, участва в божествената вечност и обхваща всички времена, присъствайки в тях. Събитието на Кръста и Възкресението *трае за вечността* и всичко привлича към живота. 519 1165

...ОЩЕ ОТ ЦЪРКВАТА НА АПОСТОЛИТЕ...

1086 „Както Исус бе изпратен от Отца, така и Той изпрати своите апостоли, изпълнени от Светия Дух, които да проповядват Евангелието на всяко създание и не само да известяват, че Синът Божи чрез своята смърт и Възкресение ни освободи от силата на сатаната и от смъртта и ни принесе в Царството на Своя Отец, но също така да осъществяват делото на спасението чрез известяване на Жертвоприношението и тайнствата, на които се крепи целият литургичен живот.“⁴ 858

1087 Така възкръсналият Христос, като даде Светия Дух на апостолите, им повери Своята власт да освещават⁵: те самите стават сакраментални знаци на Христос. Чрез силата на Светия Дух те предават тази власт на своите наследници. Това „апостолско наследство“ изгражда целия литургичен живот на Църквата; самото наследство е сакраментално и се предава чрез тайнството Свещенство. 816 1536

...ПРИСЪСТВА В ЗЕМНАТА ЛИТУРГИЯ...

1088 „За изпълнението на едно толкова голямо дело“ – раздаването или съобщаването на Своето спасително дело – „Христос винаги 776

³ Вж. *Иоан.* 13, 1; 17, 1.

⁴ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 6: AAS 56 (1964) 100.)

⁵ Вж. *Иоан.* 20, 21-23.

669 присъства в Своята Църква, особено в литургичните действия. Той
 присъства в жертвоприношението на Месата в лицето на свещено-
 1373 служителя. „Той, Който принесе Себе си на кръста, сега се принася
 чрез службата на свещениците, най-вече в евхаристичните дарове.
 Той присъства там със Своята сила в тайнствата до такава степен,
 че когато някой кръщава, самият Христос кръщава. Исус присъства
 в Своето Слово, тъй като Той говори, когато се четат в Църквата
 Светите Писания. Накрая, пак Той присъства, когато Църквата се
 моли и пее псалмите, защото Сам е обещал: „дето са двама или
 трима събрани в Мое име, там съм Аз посред тях“ (Мат. 18, 20)⁶.

1089 „За изпълнението на това велико дело, чрез което Бог се просла-
 796 вя свършено, а хората се освещават, Христос приобщава към Себе си
 винаги Църквата, Своята възлюбена невеста, която го призовава като
 Господ и чрез Него отдава своето богопочитане на Вечния Отец.“⁷

...КОЯТО УЧАСТВА В НЕБЕСНАТА ЛИТУРГИЯ

1137-1139 1090 „Участвайки в земната литургия, ние предвкуσαμε онази небес-
 на Литургия, която се чества в свещения град Йерусалим, към който ние
 се стремим в пътя си и където Исус седи отдясно на Отца като служител
 на светая светих и на истинната дарохранителница; с цялото небесно во-
 инство ние пеем на Господа химн на прославата; като почитаме паметта
 на светците, ние се надяваме да влезем в съобщност с тях; очакваме
 като Спасител нашия Господ Исус Христос, докато самият Той, Който е
 наш живот, се появи, и тогава и ние ще се явим с Него в славата“⁸.

III. Светият Дух и Църквата в литургията

1091 Вярата на Божия народ в литургията се ръководи от Светия
 798 Дух, изкусно пресъздал „най-забележителните Божии дела“, какви-
 то са тайнствата на Новия Завет. Желанието и делото на Духа в
 сърцето на Църквата е ние да живеем живота на възкръсналия Хрис-
 тос. Когато Той среща в нас отговор на вярата, която Сам е породил,

⁶ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 7: AAS 56 (1964) 100-101.

⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 7: AAS 56 (1964) 101.

⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 8: AAS 56 (1964) 101; вж. Id., Const. Dogm. *Lumen gentium*, 50: AAS 57 (1965) 55-57.

тогава възниква едно истинско съдействие. Поради това литургията става общо дело на Светия Дух и Църквата.

1092 В свещенодействието раздаване на Христовата тайна Светият Дух действа по същия начин, както в другите времена от икономията на спасението: Той подготвя Църквата да посрещне своя Господ, припомня и явява Христос на събранието на вярващите. Със Своята преобразяваща сила Той прави така, че тайната на Христос да присъства в настоящето. Накрая, Духът на общението съединява Църквата с живота и мисията на Христос. 737

СВЕТИЯТ ДУХ ПОДГОТВЯ ПРИЕМАНЕТО НА ХРИСТОС

1093 Светият Дух изпълва в спасителния промисъл на тайнствата първообразите на *Стария Завет*. Понеже Църквата на Исус беше „удивително подготвена в историята на народа на Израил и в Стария Завет“⁹, литургията на Църквата пази като неотлъчна и незаменима част някои елементи от богочитането на Стария Завет, като ги прави свои собствени: 762

- на първо място четенето на Стария Завет; 121
- молитвата на Псалмите; 2585
- и най-вече припомнянето на спасителни събития и значещи 1081

реалности, които намериха своето изпълнение в тайната на Христа (Обещанието и Заветът, Изходът и Пасхата, Царството и Храмът, Изгнанието и Завръщането).

1094 Върху тази хармония на двата Завета¹⁰ се гради Пасхалната катехеза на Господа¹¹, а след това идва учението на апостолите и църковните Отци. Тази катехеза разкрива това, което оставаше скрито под буквата на Стария Завет: тайната на Христа. Тя е наречена „типологична“, защото разкрива новостта на Христос въз основа на „фигурите“ (τύποις), които я известяваха във фактите, думите и символите на Първия Завет. Чрез този нов прочит в Духа на истината с идването на Христос фигурите биват разбулени¹². Така, потопът и Ноевият ковчег предобразяват спасението чрез Кръщението¹³, както и облакът и преминаването на Червено 128-130

⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 2: AAS 57 (1965) 6.

¹⁰ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 14-16: AAS 58 (1966) 824-825.

¹¹ Вж. *Лук.* 24, 13-49.

¹² Вж. *2 Кор.* 3, 14-16.

¹³ Вж. *1 Петр.* 3, 21.

море. Водата от скалата е образ на духовните дарове на Христос¹⁴; манната в пустинята е предобраз на Евхаристията, „истинския Хляб от небото“ (Иоан. 6, 32).

281 1095 Ето защо Църквата, по-специално в предколедното време, великденските пости и особено в нощта на Пасхата, отново препрочита и преживява всички тези големи събития от историята на спасението в „днешния ден“ на своята литургия. Но това изисква също
117 катехезата да подпомогне вярващите да се отворят за подобно „духовно разбиране на Икономията на спасението“, такава, каквато ни я показва литургията на Църквата и ни кара да я изживяваме.

1174 1096 *Еврейското богослужение и християнското богослужение.* Едно по-добро познаване на вярата и религиозния живот на еврейския народ, така както са изповядвани и живяни и до днес, може да помогне за по-доброто разбиране на някои страни на християнската литургия. За
1352 евреите и християните Светото Писание е съществена част от техните богослужения: за прогласяването на Божието Слово, за отговора на това Слово, молитвата за прослава и застъпничество за живите и мъртвите, за осланието на Божието милосърдие. В своето устройство литургията на Словото произхожда от еврейското богослужение. Молитвата на Часовете и други текстове, както и някои литургични формули, също имат
840 паралели, подобно на формулите на нашите най-почитани молитви, сред които „Отче наш“. Евхаристичните молитви се вдъхновяват също от образците на еврейската традиция. Съотношението между еврейското и християнското богослужение, но също и разликата в тяхното съдържание, са особено забележими в големите празници на литургичната година, като например Пасхата. Християните и евреите празнуват Пасхата: Пасха на историята, насочена към бъдещето при евреите; Пасха, изпълнена в смъртта и Възкресението на Христа при християните, макар и все още в очакване на окончателния завършек.

1097 В *литургията на Новия Завет* всяко литургично действие, по-специално извършването на Евхаристията и на тайнствата, е среща между Христос и Църквата. Литургичното събрание дължи своето единство на „общението в Светия Дух“, Който събира синовете Божии в единното Тяло Христово. Това събрание стои по-високо от човешките, расовите, културните и социалните родства.

¹⁴ Вж. 1 Кор. 10, 1-6.

1098 Общността трябва да се *подготви* да посрещне своя Господ като „народ съвършен“¹⁵. Тази подготовка на сърцата е общо дело на Светия Дух и общността, особено на нейните служители. Благодарат на Светия Дух се стреми да събуди вярата, покаянието на сърцето и приемането на волята на Отца. Тези разположения са предпоставка за приемането на други благодати, поднесени по време на самото богослужение, и за приемането на плодовете на новия живот, които животът е предопределен да дава за в бъдеще. 1430

СВЕТИЯТ ДУХ ВЪЗПОМЕНАВА ТАЙНАТА НА ХРИСТОС

1099 Духът и Църквата действат общо, за да покажат Христос и Неговото спасително дело в литургията. Най-вече в Евхаристията, но също и в другите тайнства литургията е *възпоменаване* на тайната на спасението. Светият Дух е живият спомен на Църквата¹⁶. 91

1100 *Словото Божие*. Светият Дух напомня най-напред на литургичната общност смисъла на спасителното събитие, като дава живот на Словото Божие, възвестявано, за да бъде прието и приложено в живота. 1134

„При отслужването на литургията Светото Писание има изключително значение. От него се извличат текстовете, които се четат и тълкуват в проповедта, както и псалмите, които се пеят; по негово вдъхновение и подтик са възникнали молитвите, моленията и литургичните химни и в него действията и символите придобиват своето значение.“¹⁷ 103, 131

1101 Светият Дух дава на четците и на слушателите, съобразно разположенията на сърцата им, духовно разбиране на Словото Божие. Чрез думите, действията и символите, които образуват основата на една служба, Той поставя вярващите и свещенослужителите в жива връзка с Исус, Слово и Образ на Отца, за да могат да претворят в живота си смисъла на това, което чуват, съзерцават и правят при богослужението. 117

1102 „Словото на спасението... подхранва в сърцата на християните вярата, с която започва и благодарение на която расте християнската общност.“¹⁸ Известяването на Божието Слово не се задоволява само с поучения: то изисква *отговор на вярата* като съгласие и задължаване 143

¹⁵ Вж. Лук. 1, 17.

¹⁶ Вж. Иоан. 14, 26.

¹⁷ CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum concilium*, 24: AAS 56 (1964) 106-107.

¹⁸ CONCILIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 4: AAS 58 (1966) 996.

спрямо Завета между Бога и неговия народ. Светият Дух дава благодатта на вярата, укрепява я и я прави да расте в общността. Литургичното събрание е преди всичко общност във вярата.

- 1362 1103 Ἀνάμνησις. Литургичното служение припомня винаги спасителните действия на Бога в историята. „Спасителната Икономия на Откровението се извършва чрез думи и действия, тясно свързани помежду си. Думите... възвестяват делата и осветяват тайната, съдържаща се в тях.“¹⁹ В литургията на Словото Светият Дух „извиква в паметта“ на общността всичко, което Исус е направил за нас. Съобразно характера на литургичните действия и обредните традиции на Църквата богослужението „припомня“ чудните дела на Бога в повече или по-малко разгърнат анамнезис. Светият Дух, Който по този начин събужда паметта на Църквата, предизвиква действието на благодарение и прослава.

СВЕТИЯТ ДУХ ПРЕВРЪЩА В ДЕЙСТВИТЕЛНОСТ ТАЙНАТА НА ХРИСТОС

- 1085 1104 Християнската литургия не само припомня събитията, които ни спасиха, но ги прави действителни, настоящи. Пасхалната Тайна на Христос се отслужва, а не се повтаря, повтарят се само богослуженията; при всяко едно от тях настъпва изливане на Светия Дух, който превръща в действителност единствената по рода си тайна.

- 1153 1105 *Епиклезата* (Ἐπίκλησις) („призоваването върху“) е застъпничество, при което свещеникът моли Бога да изпрати Духа на Освещението, за да станат приношенията Тяло и Кръв Христови, та вярващите, като ги приемат, да станат те самите живо приношение на Бога.

1106 Заедно с анамнезиса епиклезата е в основата на всяко свещенодействие, особено на Евхаристията:

- 1375 „Ти питаш по какъв начин хлябът става Тяло Христово и виното ... Кръв Христова? Аз ти отговарям: Светият Дух идва отгоре и извършва това, което превишава всяка дума и всяка мисъл Нека да ти бъде достатъчно да чуеш, че това става чрез Светия Дух, както от Дева Мария и чрез Светия Дух Господ сам прие в себе си човешка плът.“²⁰

¹⁹ CONCILIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 2: AAS 58 (1966) 818.

²⁰ SANCTUS IOANNES DAMASCENUS, *De fide orthodoxa*, 86 [*De fide orthodoxa*, 4, 13]: PTS 12, 194-195 (PG 94, 1141. 1145).

1107 Преобразяващата сила на Светия Дух в литургията ускорява идването на Царството и завършека на тайната на спасението. В очакване и с надежда Той прави така, че реално отнапред да възприемем пълното общение с Пресветата Троица. Изпратен от Отца, Който се вслушва в епиклезата на Църквата, Духът дава живот на тези, които Го приемат, и става за тях отгук нататък „залог“ на тяхното наследство²¹. 2816

ОБЩЕНИЕТО НА СВЕТИЯ ДУХ

1108 Във всяко литургично действие целта и мисията на Светия Дух е да бъдем в общение с Христос, за да образува Неговото Тяло. Светият Дух е като сока на Божията лоза, който дава плода на пръчките²². В литургията се осъществява най-съкровеното сътрудничество между Светия Дух и Църквата. Самият Дух на общение живее неотклонно в Църквата и затова Църквата е голямото тайнство на божественото общение, което събира разпръснатите чедра на Бога. Плод на духа в литургията е неделимото общение с Пресветата Троица и братското общение²³. 788
1091
755

1109 Епиклезата е също молитва за пълното съпричастяване на събранието с тайната на Христос. „Благодатта на Господа нашего Иисуса Христа и любовта на Бога Отца, и общуването на Светаго Духа“ (2 Кор. 13, 13) трябва винаги да останат с нас и да носят плодове свръх евхаристичното богослужение. Църквата моли Отца да изпрати Светия Дух, за да направи от живота на вярващите живо приношение към Бога чрез духовно преобразование по образа на Христос, чрез грижа за единството на Църквата и участие в нейната мисия със свидетелство и в служба на любовта. 1368

Накратко

1110 *В църковната литургия Бог Отец се благославя и почита като извор на всички благословения на творението и спасението, с които Той ни е благословил в Своя Син, за да ни даде Духа на осиновението.*

²¹ Вж. Ефес. 1, 14; 2 Кор. 1, 22.

²² Вж. Иоан. 15, 1-17; Гал. 5, 22.

²³ Вж. 1 Иоан. 1, 3-7.

- 1111 *Делото на Христос в литургията е тайнство, защото Неговата тайна на спасението присъства чрез силата на Светия Дух, защото Неговото Тяло, което е Църквата, е като тайнство (знак и инструмент), в което Светият Дух раздава тайната на спасението, защото чрез литургичните действия странстващата Църква вече предвкусва небесната Литургия и взема участие в нея.*
- 1112 *Мисията на Светия Дух в църковната литургия е да подготви събранието да посрещне Христос, да припомни и покаже Христос на вярващата общност, да направи присъстващо и настоящо спасителното дело на Христос чрез своята преобразяваща сила и да направи така, че дарът на общението да принесе плод в Църквата.*

Член 2

ПАСХАЛНАТА ТАЙНА В ТАЙНСТВОТА НА ЦЪРКВАТА

- 1210 1113 Целият литургичен живот на Църквата се съсредоточава около евхаристичната Жертва и тайнствата²⁴. В Църквата има седем тайнства: Кръщение, Конфирмация, или Миропомазване, Евхаристия, Покаяние, Помазание на болни (елеосвещение), Свещенство и Брак²⁵. В този член става дума за това, което е общо за седемте тайнства на Църквата от доктринална гледна точка. Общото от гледна точка на богослужението ще бъде изложено в глава втора, а особеното за всяко тайнство ще бъде обект на раздел втори.

I. Христовите Тайнства

- 1114 „Като се придържахме към учението на Светите Писания, апостолските традиции ... и единодушното одобрение на Отците“²⁶, ние

²⁴ Вж. CONCILIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 6: AAS 56 (1964) 100.

²⁵ Вж. CONCILIUM LUGDUNENSE II, *Professio fidei Michaelis Palaeologi imperatoris*: DS 860; CONCILIUM FLORENTINUM, *Decretum pro Armenis*: DS 1310; CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 1: DS 1601.

²⁶ CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Decretum de sacramentis*, Prooemium: DS 1600.

изповядваме, че „всички тайнства на Новия Завет са били установени от нашия Господ Исус Христос“²⁷.

1115 Още думите и действията на Исус по време на личния Му живот и общественото Му служение са били спасителни. Те изпревариха силата на Неговата Пасхална тайна. Те известяваха и подготвяха това, което Той трябваше да даде на Църквата, когато всичко бъде изпълнено. Тайните в живота на Христос са основите на това, което впоследствие чрез служителите на Църквата Си Христос раздава в тайнствата, защото „това ... което беше видимо в нашия Господ, премина в тайнствата“²⁸. 512-560

1116 „Силите, които излизат“ от Тялото на Христос²⁹, винаги жив и животворящ, и действията на Светия Дух в Неговото Тяло, което е Църквата, са тайнствата, „най-забележителните дела на Бога“ в Новия и вечен Завет. 1504 774

II. Тайнствата на Църквата

1117 Чрез Духа, който я упътва „на всяка истина“ (Иоан. 16, 13), Църквата постепенно позна съкровището, получено от Христос, и определи неговото „раздаване“, както вече беше направила за канона на Светите Писания и за учението на вратата като верен „стопанин“ на Божиите тайни³⁰. Така в течение на вековете Църквата разграничи сред своите литургични служения седем тайнства, които в истинския смисъл на думата са тайнства, установени от Господа. 120

1118 Тайнствата принадлежат на Църквата в двойния смисъл, че са „от нея“ и „за нея“. Те са „от Църквата“, защото тя самата е тайнство на действието на Христос, Който действа в нея благодарение на мисията на Светия Дух. Те са „за Църквата“, защото са „тайнства, които изграждат Църквата“³¹, доколкото явяват и преподават на хората, най-вече в Евхаристията, тайната на съобщаването на Бога-Любов, Един в три Лица. 1396

²⁷ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 1: DS 1601.

²⁸ SANCTUS LEO MAGNUS, *Sermo* 74, 2: CCL 138A, 457 (PL 54, 398).

²⁹ Вж. *Лук.* 5, 17; 6, 19; 8, 46.

³⁰ Вж. *Мат.* 13, 52; *1 Кор.* 4, 1.

³¹ SANCTUS AUGUSTINUS, *De civitate Dei* 22, 17: CSEL 40/2, 625 (PL 41, 779); вж. SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae*, 3, q. 64, a. 2, ad 3: Ed. Leon. 12, 43.

- 792 1119 Тъй като заедно с Главата-Христос Църквата образува „сякаш... едно мистично тяло“³², то тя действа в тайнствата като „органично изградена свещеническа общност“³³; чрез Кръщението и Миропомазването свещеническият народ става способен да отслужва литургията; от друга страна, някои вярващи, отличени със Свещенството, са поставени в името на Христос да водят Църквата чрез Божието Слово и благодат³⁴.
- 1547 1120 Свещенослуженето или „длъжностното свещенство“ (*sacerdotium ministeriale*) е кръщелната служба на свещенството³⁵. То гарантира, че в тайнствата Христос действа чрез Светия Дух за Църквата. Мисията на спасението, поверена от Отца на Неговия възлюбен Син, се предава на апостолите и от тях на техните наследници: те приемат Светия Дух на Исус, за да действат от Негово име и в Негово лице³⁶. Така ръкоположеният служител е сакраменталната връзка, която свързва литургичното действие с това, което са казали и направили апостолите, и чрез тях с това, което каза и направи Христос, извор и основа на тайнствата.
- 1272, 1304 1121 Трите тайнства – Кръщение, Миропомазване и Свещенство, 1582 придават освен благодатта и един сакраментален *характер* или „печат“, чрез който християнинът взема участие в Свещенството на Христос и става частица от Църквата според различните задължения, които има, и своето положение. Това оприличаване на Христос и на Църквата, осъществено от Духа, е назаличим знак³⁷, който остава завинаги у християнина като благоприятстващо предразположение за благодат, като обещание и гаранция за божествена закрила и като призвание за богопочитане и служба на Църквата. Тези тайнства не могат никога да бъдат повтаряни.

III. Тайнствата на вярата

1122 Христос изпрати своите апостоли, за „да бъде проповядвано в Негово име покаяние и прощение на греховете у всички народи“

³² PIUS XII, Litt. enc. *Mystici Corporis*: AAS 35 (1943) 226.

³³ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³⁴ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 11: AAS 57 (1965) 15.

³⁵ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Lumen gentium*, 10: AAS 57 (1965) 14.

³⁶ Вж. *Иоан.* 20, 21-23; *Лук.* 24, 47; *Мат.* 28, 18-20.

³⁷ CONCILIIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 9: DS 1609.

(Лук. 24, 47). „Научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа“ (Мат. 28, 19). Мисията да кръщават, която е мисия на свещенодействието, се съдържа в мисията за проповядване на Евангелието, защото тайнството е подготвено *от Божието Слово* и от вярата, която е в съгласие с това Слово:

„Божият народ е обединен най-напред от Словото на живия Бог... Проповядването на Словото е необходимо за самото отслужване на тайнствата, защото те са тайнства на вярата, която се ражда и храни от Словото.“³⁸

1123 „Тайнствата са постановени, за да освещават хората, да изграждат Тялото Христово и накрая да отдават почитанието към Бога; но в качеството си на знаци те имат също ролята да поучават. Те не само предполагат вярата, но чрез думите и делата я подхранват, укрепват и изразяват; ето защо са наречени тайнства *на вярата*.“³⁹

1124 Вярата на Църквата предхожда вярата на вярващия, който е поканен да се присъедини. Когато Църквата извършва тайнствата, тя изповядва вярата, получена от апостолите. Оттам старият израз: „Законът на молитвата е закон на вярата“ („*Lex orandi, lex credendi*“) или „Законът на молението установява закона на вярата“, според Проспер от Аквитания, V век⁴⁰. Законът на молитвата е закон на вярата, Църквата вярва, както се моли. Литургията е градивен елемент на светото и живо Предание⁴¹.

1125 Ето защо никой свещенодействен обред не може да бъде променян или видоизменян по усмотрение на служителя или на общността. Дори висшата власт в Църквата не може да променя литургията по свое желание; това може да стане само в послушанието на вярата и в религиозното съблюдаване на тайната на литургията.

1126 Освен това, тъй като тайнствата изразяват и развиват общението на вярата в Църквата, „законът на молитвата“ е един от съществените критерии на диалога, който търси да възстанови единството на християните⁴².

³⁸ CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Presbyterorum ordinis*, 4: AAS 58 (1966) 995-996.

³⁹ CONCILIIUM VATICANUM II, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 59: AAS 56 (1964) 116.

⁴⁰ *Indiculus*, c. 8: DS 246 (PL 51, 209).

⁴¹ Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Const. dogm. *Dei Verbum*, 8: AAS 58 (1966) 821.

⁴² Вж. CONCILIIUM VATICANUM II, Decr. *Unitatis redintegratio*, 2: AAS 57 (1965) 91-92; *Ibid.*, 15: AAS 57 (1965) 101-102.

IV. Тайнствата на спасението

1084 1127 Отслужвани достойно във вярата, тайнствата дават благодатта, която означават⁴³. Те са *действени*, защото в тях самият Господ Христос действа; Той кръщава, Той действа в Своите тайнства, за да даде благодатта, която тайнството означава. Отецът изслушва винаги молитвата на

1105 Църквата на Своя Син, която в епиклезата на всяко тайнство изразява

696 вярата в силата на Светия Дух. Както огънят преобразява в себе си всичко, до което се докосва, така и Светият Дух преобразява в божествен живот това, което се подчинява на Неговата сила.

1584 1128 Това е смисълът от твърдението на Църквата⁴⁴: тайнствата действат „*Nex opere operato*“ (буквално: „от извършено действие“), което означава по силата на спасителното дело на Христос, извършено един път завинаги. От това следва, че „тайнството не се осъществява от праведността на човека, който го дава или получава, но по Божията сила“⁴⁵. Когато тайнството се извършва съобразно намерението на Църквата, силата на Христос и на Светия Дух вече действа в него и чрез него независимо от личната святост на служителя. Плодовете на тайнствата обаче зависят от нагласите на този, който ги получава.

1257 1129 Църквата твърди, че за вярващите тайнствата на Новия Завет са

2003 *необходими за спасението*⁴⁶. „Сакраменталната благодат“ е благодатта на Светия Дух, дадена чрез Христос, и е присъща на всяко тайнство. Духът лекува и преобразява тези, които Го получават, като ги прави подобни на Сина Божи. Плодът на сакраменталния живот е в това, че Духът на осиновление прави вярващите „участници в божественото естество“, като ги съединява жизнено с единния Син Божи – Спасителя⁴⁷.

460

V. Тайнствата на вечния живот

2817 1130 Църквата отслужва тайната на своя Господ, „докле дойде Той“ (*1 Кор.* 11, 26) и докато Бог стане „всичко във всички“ (*1 Кор.* 15, 28). Още от апостолски времена литургията тегли към своя край чрез

⁴³ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 5: DS 1605; *Ibid.*, canon 6: DS 1606.

⁴⁴ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 7^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 8: DS 1608.

⁴⁵ SANCTUS THOMAS AQUINAS, *Summa theologiae* 3, q. 68, a. 8, c.: Ed. Leon. 12, 100.

⁴⁶ Вж. CONCILIUM TRIDENTINUM, Sess. 4^a, *Canones de sacramentis in genere*, canon 8: DS 1604.

⁴⁷ Вж. 2 *Петр.* 1, 4.

стенанието на Духа в Църквата: „*маран-атà!*“ (1 Кор. 16, 22). Така литургията споделя желанието на Исус: „от сърце пожелах да ям с вас тая Пасха ... докле тя не се извърши в Царството Божие“ (Лук. 22, 15-16). В тайнствата на Христос Църквата вече получава залога за своето наследство, вече взема участие във вечния живот, като очаква „да се сбъдне блажената надежда и да се яви славата на великия Бог и Спасител наш, Исус Христос“ (Тит. 2, 13). „Духът и Невестата казват: *дойди!*... Дойди, Господи Исусе!“ (Откр. 22, 17. 20).

Свети Тома обобщава така различните измерения на сакраменталния знак: „Тайнството е знак, който възпоменава това, което е предхождало, т.е. страданието на Христос; то показва това, което се извършва у нас чрез страданието на Христос, т.е. благодатта; то отнапред означава, сиреч предизвестява бъдещата слава.“⁴⁸

Накратко

- 1131 *Тайнствата са действени знаци на благодатта, установени от Христос и поверени на Църквата, чрез които ни се дава божественият живот. Видимите обреди, чрез които се отслужват тайнствата, означават и правят действителни особени те благодати на всяко тайнство. Те носят плодове на тези, които ги получават с необходимото благоразположение.*
- 1132 *Църквата извършва тайнствата като свещеническа общност, изградена от Свещенството на кръстените и това на ръкоположените служители.*
- 1133 *Светият Дух подготвя вярващите за тайнствата чрез Словото на Отца и чрез вярата, която приема Словото в благоразположените сърца. Тогава тайнствата укрепват и изразяват вярата.*
- 1134 *Плодът на сакраменталния живот е едновременно личен и църковен. От една страна, този плод е за всеки вярващ живот за Бога в Исус Христос; от друга страна, той е за Църквата съзряване в любовта и в мисията на свидетелството.*

⁴⁸ SANCTUS THOMAS AQUINAS, Summa theologiae 3, q. 60, a. 3, c.: Ed. Leon. 12, 6.